Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 15 października 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Usługi płatnicze w ramach rynku wewnętrznego – Dyrektywa 2007/64/WE – Artykuł 45 – Dyrektywa (UE) 2015/2366 – Artykuł 55 – Wypowiedzenie umowy ramowej – Dyrektywa 2014/17/UE – Umowy konsumenckie o kredyt związane z nieruchomościami mieszkalnymi – Artykuł 12 ust. 1, art. 12 ust. 2 lit. a) i art. 12 ust. 3 – Sprzedaż wiązana – Sprzedaż łączona – Dyrektywa 2014/92/UE – Rachunki płatnicze – Artykuły 9–14 – Przeniesienie rachunku – Zobowiązanie do otrzymywania wypłaty wynagrodzenia na rachunek płatniczy prowadzony przez kredytodawcę (umiejscowienia dochodów) przez okres wskazany w umowie kredytowej w zamian za zindywidualizowane korzyści – Czas trwania obowiązku – Utrata zindywidualizowanej korzyści w przypadku wcześniejszego zamknięcia rachunku

W sprawie C-778/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Conseil d'État (radę stanu, Francja) postanowieniem z dnia 5 grudnia 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 11 grudnia 2018 r., w postępowaniu:

Association française des usagers de banques

przeciwko

Ministre de l'Économie et des Finances,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: E. Regan, prezes izby, M. Ilešič, E. Juhász, C. Lycourgos i I. Jarukaitis (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: M. Krausenböck, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 18 grudnia 2019 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu francuskiego – A.-L. Desjonquères, J. Traband, E. Toutain i D. Colas, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu czeskiego – M. Smolek, J. Vláčil i S. Šindelková, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: francuski.

– w imieniu Komisji Europejskiej – D. Triantafyllou i H. Tserepa-Lacombe, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 27 lutego 2020 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 45 dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE (Dz.U. 2007, L 319, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2009, L 187, s. 5), art. 12 ust. 2 lit. a) i art. 12 ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniającej dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. 2014, L 60, s. 34; sprostowanie Dz.U. 2015, L 246, s. 11), art. 9–14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. 2014, L 257, s. 214), jak również art. 55 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE i 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylającej dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. 2015, L 337, s. 35; sprostowanie Dz.U. 2018, L 102, s. 97).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Association française des usagers de banques (francuskim stowarzyszeniem klientów banków, zwanym dalej „AFUB") a ministre de l'Économie et des Finances (ministrem gospodarki i finansów, Francja), dotyczącego zgodności z prawem dekretu ustalającego okres, przez który kredytodawca może wymagać od kredytobiorcy umiejscowienia wynagrodzenia lub podobnych dochodów na rachunku płatniczym.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2007/64

3 Motyw 29 dyrektywy 2007/64 brzmi następująco:

„Mając na celu zwiększenie mobilności klientów, należy stworzyć konsumentom możliwość wypowiedzenia umowy ramowej bez konsekwencji finansowych po upływie jednego roku. […]".

4 Artykuł 45 tej dyrektywy, zatytułowany „Wypowiedzenie", stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Użytkownik usług płatniczych może wypowiedzieć umowę ramową w dowolnym momencie, chyba że strony uzgodniły okres wypowiedzenia. Okres taki nie może być dłuższy niż jeden miesiąc.

2. Wypowiedzenie przez użytkownika usług płatniczych umowy ramowej zawartej na okres dłuższy niż 12 miesięcy lub też na czas nieokreślony, po upływie 12 miesięcy nie wiąże się dla niego z żadnymi opłatami. We wszystkich innych przypadkach opłaty za wypowiedzenie umowy powinny być adekwatne i zgodne z kosztami".

Dyrektywa 2015/2366

5 Dyrektywa 2007/64 została uchylona z dniem 13 stycznia 2018 r. dyrektywą 2015/2366. Motyw 62 tej dyrektywy brzmi następująco:

„Mając na celu ułatwienie mobilności klientów, należy stworzyć konsumentom możliwość wypowiedzenia umowy ramowej bez ponoszenia opłat. Jednak w przypadku umów wypowiedzianych przez konsumenta przed upływem sześciu miesięcy po ich wejściu w życie dostawca usług płatniczych powinien mieć możliwość nałożenia opłat odpowiadających kosztom poniesionym w związku z wypowiedzeniem umowy ramowej przez konsumenta. […]”.

6 Artykuł 55 omawianej dyrektywy, zatytułowany „Wypowiedzenie”, który zastąpił art. 45 dyrektywy 2007/64, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Użytkownik usług płatniczych może wypowiedzieć umowę ramową w dowolnym momencie, chyba że strony uzgodniły okres wypowiedzenia. Okres ten nie przekracza jednego miesiąca.

2. Wypowiedzenie umowy ramowej jest dla użytkownika usług płatniczych bezpłatne, z wyjątkiem przypadków gdy dana umowa obowiązuje krócej niż sześć miesięcy. Jeżeli przewidziane są opłaty z tytułu wypowiedzenia umowy ramowej, muszą być one adekwatne i zgodne z kosztami”.

Dyrektywa 2014/17

7 Motywy 15, 24 i 25 dyrektywy 2014/17 mają następujące brzmienie:

„(15) Celem niniejszej dyrektywy jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów zawierających umowy o kredyt związane z nieruchomościami. […]

[…]

(24) […] Połączenie umowy o kredyt w pakiet z co najmniej jedną inną usługą lub produktem o charakterze finansowym jest dla kredytodawców jednym ze sposobów zdywersyfikowania ich oferty i konkurowania między sobą, pod warunkiem że elementy wchodzące w skład pakietu można również zakupić oddzielnie. O ile połączenie umowy o kredyt w pakiet z co najmniej jedną inną usługą lub produktem o charakterze finansowym może być dla konsumentów korzystne, może to negatywnie wpłynąć na mobilność konsumentów i ich zdolność do podejmowania przemyślanych decyzji, chyba że elementy wchodzące w skład pakietu można zakupić oddzielnie. Istotne jest, by zapobiec takim praktykom, jak wiązana sprzedaż niektórych produktów, która może skłaniać konsumentów do zawierania umów o kredyt nieleżących w ich najlepszym interesie, jednakże bez ograniczania sprzedaży łączonej produktów, co może być dla konsumentów korzystne. Państwa członkowskie powinny jednak w dalszym ciągu uważnie monitorować detaliczne rynki usług finansowych w celu zapewnienia, by praktyki sprzedaży łączonej nie zakłócały decyzji konsumentów ani konkurencji na rynku.

(25) Co do zasady sprzedaż wiązana nie powinna być dozwolona, chyba że dana usługa finansowa lub produkt finansowy zaoferowane łącznie z umową o kredyt nie mogą być zaoferowane oddzielnie, ponieważ stanowią one w pełni zintegrowaną część kredytu, np. w przypadku zabezpieczonego kredytu w rachunku bieżącym. W innych przypadkach może być jednak zasadne, by kredytodawcy oferowali lub sprzedawali umowę o kredyt w pakiecie z rachunkiem płatniczym, rachunkiem oszczędnościowym, produktem inwestycyjnym lub produktem emerytalnym, np. w przypadku gdy kapitał na rachunku jest wykorzystywany do spłaty kredytu lub jest warunkiem wstępnym zgromadzenia zasobów w celu uzyskania kredytu […]”.

8 Artykuł 1 omawianej dyrektywy, zatytułowany „Przedmiot”, stanowi:

„Niniejsza dyrektywa określa wspólne ramy dla niektórych aspektów przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących umów obejmujących kredyt konsumencki zabezpieczony hipoteką lub w inny sposób, a związanych z nieruchomościami mieszkalnymi […]”.

9 Artykuł 2 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Poziom harmonizacji”, stanowi w ust. 1:

„Niniejsza dyrektywa nie uniemożliwia państwom członkowskim utrzymania lub wprowadzenia bardziej rygorystycznych przepisów mających chronić konsumentów, pod warunkiem że przepisy takie są spójne z obowiązkami państw członkowskich na mocy prawa unijnego”.

10 Artykuł 4 dyrektywy 2014/17, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

26) »sprzedaż wiązana« oznacza oferowanie lub sprzedaż umowy o kredyt w pakiecie wraz z innymi odrębnymi produktami lub usługami finansowymi, gdy dana umowa o kredyt nie jest dla konsumenta dostępna oddzielnie;

27) »praktyka sprzedaży łączonej« oznacza oferowanie lub sprzedaż umow[y] o kredyt w pakiecie wraz z innymi odrębnymi produktami lub usługami finansowymi, gdy dana umowa o kredyt jest dla konsumenta dostępna również oddzielnie, lecz niekoniecznie na tych samych warunkach, na jakich oferowana jest w połączeniu z usługami dodatkowymi;

[…]”.

11 Artykuł 12 dyrektywy, zawarty w rozdziale 4, zatytułowanym „Informacje i praktyki poprzedzające zawarcie umowy o kredyt”, który dotyczy „[p]raktyk sprzedaży łączonej i wiązanej”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie dopuszczają praktyki sprzedaży łączonej, lecz zakazują sprzedaży wiązanej.

2. Niezależnie od ust. 1 państwa członkowskie mogą przewidzieć, że kredytodawcy mogą zwrócić się do konsumenta lub członka jego rodziny lub bliskiego krewnego o:

a) otwarcie lub zachowanie rachunku płatniczego lub oszczędnościowego, w przypadku gdy [jego] jedynym celem jest gromadzenie środków finansowych przeznaczonych na spłatę kredytu, obsługę kredytu, łączenie zasobów w celu uzyskania kredytu lub zapewnienie kredytodawcy dodatkowego zabezpieczenia w przypadku zaległości w spłacie;

[…]

3. Niezależnie od ust. 1 państwa członkowskie mogą zezwolić na sprzedaż wiązaną, gdy kredytodawca może wykazać swoim właściwym organom, że produkty wiązane lub oferowane kategorie produktów – na wzajemnie podobnych warunkach – które nie są oferowane oddzielnie, przynoszą konsumentom wyraźne korzyści, z należytym uwzględnieniem dostępności i cen odnośnych produktów oferowanych na rynku. Niniejszy ustęp ma zastosowanie wyłącznie do produktów wprowadzanych na rynek pierwszy raz po dniu 20 marca 2014 r.

[…]”.

Dyrektywa 2014/92

12 Motywy 9 i 12 dyrektywy 2014/92 mają następujące brzmienie:

„(9) W celu wsparcia skutecznej i sprawnej mobilności finansowej w perspektywie długoterminowej zasadnicze znaczenie ma stworzenie jednolitego zbioru przepisów w celu rozwiązania problemu niskiej mobilności konsumentów oraz w szczególności w celu […] zachęcenia do przenoszenia rachunków płatniczych […]

[…]

(12) […] Wszystkie przepisy niniejszej dyrektywy powinny dotyczyć rachunków płatniczych, dzięki którym konsumenci mogą przeprowadzać następujące transakcje: umieszczanie środków pieniężnych, wypłacanie gotówki oraz zlecanie i otrzymywanie transakcji płatniczych wobec stron trzecich i od nich, w tym realizowanie przelewów bankowych. W związku z tym z jej zakresu powinny być wyłączone rachunki, które mają bardziej ograniczone funkcje. Na przykład takie rachunki, jak […] rachunki służące wyłącznie do spłaty kredytu hipotecznego (ang. *current account mortgages*) […] powinny być co do zasady wyłączone z zakresu stosowania niniejszej dyrektywy. Jednak gdy takie rachunki są wykorzystywane do bieżących transakcji płatniczych i obejmują wszystkie wyżej wymienione funkcje, będą objęte zakresem stosowania niniejszej dyrektywy. […]”.

13 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

15) »opłaty« oznaczają wszelkie ewentualne opłaty i kary należne dostawcy usług płatniczych od konsumenta za świadczenie usług powiązanych z rachunkiem płatniczym lub w związku z nimi;

[…]”.

14 Artykuł 9 omawianej dyrektywy, zatytułowany „Świadczenie usługi przeniesienia rachunku”, zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, aby dostawcy usług płatniczych świadczyli usługę przeniesienia rachunku każdemu konsumentowi, który otwiera lub już posiada rachunek płatniczy u dostawcy usług płatniczych zlokalizowanego na terytorium danego państwa członkowskiego.

15 W art. 10 dyrektywy 2014/92, zatytułowanym „Usługa przeniesienia rachunku”, określono zasady postępowania, które muszą być stosowane przez dostawców usług przy realizacji wniosków konsumentów o przeniesienie rachunku.

16 Artykuł 11 tej dyrektywy, zatytułowany „Ułatwienia dla konsumentów otwierających rachunek za granicą”, zobowiązuje państwa członkowskie do ułatwienia transgranicznego otwierania rachunków i określa warunki tego ułatwienia.

17 Artykuł 12 omawianej dyrektywy, zatytułowany „Opłaty związane z usługą przeniesienia rachunku”, stanowi w ust. 3 i 4:

„3. Państwa członkowskie zapewniają, by ewentualne opłaty pobierane przez przekazującego dostawcę usług płatniczych od konsumenta za zamknięcie prowadzonego przez niego rachunku płatniczego były ustalane zgodnie z art. 45 ust. 2, 4 i 6 dyrektywy [2007/64]”.

4. Państwa członkowskie zapewniają, by ewentualne opłaty pobierane przez przekazującego lub otrzymującego dostawcę usług płatniczych od konsumenta za dowolną usługę świadczoną zgodnie z art. 10, inną niż usługi, o których mowa w ust. 1, 2 i 3 niniejszego artykułu, miały rozsądną wysokość i były zgodne z faktycznymi kosztami ponoszonymi przez danego dostawcę usług płatniczych".

18 Artykuł 13 dyrektywy 2014/92, zatytułowany „Strata finansowa ponoszona przez klientów", zobowiązuje w ust. 1 państwa członkowskie do zapewnienia, by dostawca usług płatniczych bezzwłocznie wyrównał każdą stratę finansową, poniesioną przez konsumenta i wynikającą bezpośrednio z niewywiązania się przez tego dostawcę z obowiązków określonych w art. 10.

19 Artykuł 14 tej dyrektywy, zatytułowany „Informacje na temat usługi przeniesienia rachunku", określa zasady dotyczące informacji, które dostawcy usług płatniczych są zobowiązani udostępniać konsumentom w związku z przeniesieniem rachunku.

Prawo francuskie

20 Artykuł 67, II, akapit pierwszy loi nº 2016-1691, du 9 décembre 2016, relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique (ustawy nr 2016-1691 z dnia 9 grudnia 2016 r. o przejrzystości, zwalczaniu korupcji i modernizacji życia gospodarczego, JORF z dnia 10 grudnia 2016 r., tekst nr 2) stanowi:

„Zgodnie z warunkami przewidzianymi w art. 38 konstytucji [francuskiej] rząd jest uprawniony do przyjęcia w drodze rozporządzenia, w terminie sześciu miesięcy od ogłoszenia niniejszej ustawy, wszelkich środków objętych zakresem ustawy, w celu określenia warunków, w zgodzie z art. L. 312-1-2 code monétaire et financier (kodeksu monetarnego i finansowego), na jakich zawarcie przez konsumenta umowy kredytu związanej z nieruchomością oraz wysokość jej oprocentowania mogą być powiązane z otwarciem rachunku depozytowego i obowiązkiem umiejscowienia na nim dochodów, niezależnie od ich pochodzenia, w okresie objętym umową o kredyt".

21 Artykuł L. 312-1-2 I 1 code monétaire et financier (kodeksu monetarnego i finansowego), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych postępowania głównego, stanowi:

„Sprzedaż wiązana lub oferowanie produktów lub usług wiązanych są zakazane, chyba że produkty lub usługi objęte ofertą mogą być nabyte indywidualnie lub są ze sobą nierozerwalnie związane".

22 Artykuł L. 314-1 I tego kodeksu ma następujące brzmienie:

„Rachunek płatniczy oznacza rachunek prowadzony w imieniu co najmniej jednej osoby, wykorzystywany do przeprowadzania transakcji płatniczych".

23 Artykuł L. 313-25 code de la consommation (kodeksu konsumenckiego) w brzmieniu zmienionym przez ordonnance nº 2017-1090, du 1er juin 2017, relative aux offres de prêt immobilier conditionnées à la domiciliation des salaires ou revenus assimilés de l'emprunteur sur un compte de paiement (rozporządzenie nr 2017–1090 z dnia 1 czerwca 2017 r. w sprawie ofert umów kredytu związanych z nieruchomością uwarunkowanych umiejscowieniem wynagrodzenia lub podobnych dochodów kredytobiorcy na określonym rachunku płatniczym, JORF z dnia 3 czerwca 2017 r., tekst nr 13), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym, stanowi:

„Oferta, o której mowa w art. L. 313-24:

[…]

10) wskazuje, czy przyznanie kredytu jest uzależnione od umiejscowienia dochodów, przewidzianego w art. L. 313-25-1. W takim wypadku wskazuje się okres trwania tego zobowiązania, ewentualnie opłaty za otwarcie i prowadzenie rachunku, na którym umiejscowiona jest wypłata wynagrodzenia lub podobnych dochodów, jak również rodzaj zindywidualizowanej korzyści przyznanej w zamian przez kredytodawcę. Oferta powinna pozwalać na wyraźne określenie tej korzyści poprzez wskazanie warunków, stóp procentowych lub innych postanowień, w stosunku do których została ona ustalona, a które zostałyby przez kredytodawcę zastosowane w wypadku, gdyby kredytobiorca zaprzestał spełniania wymogu umiejscowienia dochodów.

[…]”.

24 Artykuł L. 313-25-1 kodeksu, wprowadzony do niego rozporządzeniem nr 2017-1090, stanowi:

„Kredytodawca może uzależnić ofertę kredytu wspomnianą w art. L. 313-24 od umiejscowienia przez kredytobiorcę swojego wynagrodzenia lub podobnych dochodów na rachunku płatniczym, o którym mowa w art. L. 314-1 kodeksu monetarnego i finansowego, pod warunkiem że w zamian kredytodawca ten zapewni kredytobiorcy zindywidualizowaną korzyść.

Zakres obowiązku nałożonego na kredytobiorcę nie może wykraczać poza maksymalny okres wyznaczony dekretem wydanym po zasięgnięciu opinii Conseil d’État (rady stanu). Po upływie terminu przewidzianego w umowie o kredyt zindywidualizowana korzyść przysługuje kredytobiorcy do końca okresu spłaty kredytu.

Jeżeli przed upływem tego terminu kredytobiorca zaniecha wypełniania wyżej wskazanego warunku umiejscowienia dochodów, kredytodawca może, w odniesieniu do rat, które pozostają do spłacenia, pozbawić go zindywidualizowanej korzyści, o której mowa w akapicie pierwszym, i zastosować warunki, stopy procentowe lub inne postanowienia wymienione w art. L. 313-25 pkt 10. […]”.

25 Artykuł R. 313-21-1 omawianego kodeksu, dodany do niego przez décret no 2017-1099, du 14 juin 2017, fixant la durée pendant laquelle le prêteur peut imposer à l’emprunteur la domiciliation de salaires ou revenus assimilés sur un compte de paiement (dekret nr 2017-1099 z dnia 14 czerwca 2017 r. ustanawiający okres, przez który kredytodawca może wymagać od kredytobiorcy umiejscowienia wynagrodzenia lub podobnych dochodów na określonym rachunku płatniczym, JORF z dnia 16 czerwca 2017 r., tekst nr 38), stanowi:

„Umiejscowienie wypłaty wynagrodzenia lub podobnych dochodów, o którym mowa w art. L. 313-25-1, nie może przekraczać dziesięciu lat od chwili zawarcia umowy o kredyt lub, w odnośnym przypadku, od sporządzenia aneksu do pierwotnej umowy o kredyt.

Okres ten nie może w żadnym wypadku przekraczać okresu obowiązywania umowy o kredyt”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

26 W dniu 9 sierpnia 2017 r. AFUB złożyło wniosek do Conseil d’État (rady stanu, Francja) o stwierdzenie nieważności dekretu nr 2017-1099 ze względu na przekroczenie uprawnień.

27 AFUB podnosi przed sądem odsyłającym, po pierwsze, że rozporządzenie nr 2017-1090, na podstawie którego wydano dekret nr 2017-1099, stoi w sprzeczności z celem dyrektyw 2007/64, 2014/17, 2014/92 i 2015/2366, polegającym na ułatwieniu mobilności bankowej, gdyż upoważnia instytucje kredytowe do narzucenia konsumentom umiejscowienia ich wynagrodzenia lub podobnych dochodów, a po drugie stoi w sprzeczności z tym celem również dlatego, że wyznacza okres maksymalnie dziesięciu lat, przez który instytucje kredytowe mogą uzależniać przyznanie konsumentom zindywidualizowanych korzyści od umiejscowienia dochodów.

28 Ministre de l'Économie et des Finances (minister ds. gospodarki i finansów) wnosi o oddalenie skargi.

29 Sąd odsyłający wskazuje, że rozwiązanie przewidziane w art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego pozwala instytucjom kredytowym uzależnić przyznanie zindywidualizowanej korzyści w ramach oferowanej kredytobiorcy umowy o kredyt związanej z nieruchomością od zobowiązania do umiejscowienia wynagrodzenia lub podobnych dochodów w tej instytucji przez określony czas, a niewywiązywanie się z tego zobowiązania przed końcem owego okresu prowadzi do utraty zindywidualizowanej korzyści.

30 Sąd odsyłający uważa, że rozpatrzenie zarzutów podniesionych przez AFUB wymaga ustalenia, w pierwszej kolejności, czy art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17, zważywszy w szczególności na cel, jaki przepis ten przypisuje rachunkowi płatniczemu lub oszczędnościowemu, lub art. 12 ust. 3 tej dyrektywy, zezwalają na to, by kredytodawca nakładał na kredytobiorcę, w zamian za przyznanie zindywidualizowanej korzyści, obowiązek umiejscowienia całości wynagrodzenia lub podobnych dochodów na określonym rachunku płatniczym, przez okres ustalony w umowie o kredyt, bez względu na kwotę kredytu, harmonogram i okres spłaty, oraz czy przepisy te pozwalają na to, aby tak ustalony okres mógł wynosić do dziesięciu lat, lecz nie więcej niż okres objęty umową o kredyt.

31 W drugiej kolejności rozpatrzenie skargi wymaga ustalenia, po pierwsze, czy art. 45 dyrektywy 2007/64, art. 55 dyrektywy 2015/2366, oraz art. 9–14 dyrektywy 2014/92, dotyczące ułatwienia mobilności klientów w zakresie rachunków bankowych oraz opłat za zamknięcie rachunku płatniczego, stoją na przeszkodzie temu, by zamknięcie rachunku otwartego u kredytodawcy w celu umiejscowienia na nim dochodów w zamian za zindywidualizowane korzyści w ramach umowy o kredyt prowadziło – jeśli do zamknięcia dochodzi przed upływem okresu ustalonego w umowie – do utraty owych korzyści, w tym także po upływie roku od otwarcia tego rachunku, oraz po drugie, czy przepisy te stoją na przeszkodzie temu, aby długość tego okresu mogła wynosić dziesięć lat lub całkowity okres objęty umową o kredyt.

32 W takich okolicznościach Conseil d'État (rada stanu) postanowiła zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) [C]zy [art. 12 ust. 2 lit. a)] dyrektywy [2014/17], zważywszy w szczególności na cel, jaki przepis ten przypisuje rachunkowi płatniczemu lub oszczędnościowemu, do którego otwarcia lub zachowania upoważnia, lub art. 12 ust. 3 tej dyrektywy pozwalają, po pierwsze, kredytodawcy wymagać od kredytobiorcy, w zamian za zindywidualizowaną korzyść, żeby wypłatę całości wynagrodzenia lub podobnych dochodów otrzymywał na rachunek płatniczy prowadzony przez tego kredytodawcę przez okres ustalony w umowie o kredyt, bez względu na jego wysokość, warunki spłaty i okres spłaty, oraz po drugie, czy przepisy te pozwalają na to, aby tak ustalony okres mógł wynosić dziesięć lat lub tyle, co okres obowiązywania umowy o kredyt, jeżeli jest on krótszy?

2) Czy art. 45 dyrektywy [2007/64], wówczas obowiązujący, a obecnie zastąpiony przez art. 55 dyrektywy [2015/2366], oraz art. 9–14 dyrektywy [2014/92] dotyczące ułatwienia mobilności klientów w zakresie rachunków bankowych oraz opłat za zamknięcie rachunku płatniczego stoją na przeszkodzie temu, aby zamknięcie rachunku otwartego przez kredytobiorcę u kredytodawcy w celu otrzymywania na ten rachunek przez kredytobiorcę wypłaty dochodów w zamian za zindywidualizowane korzyści w ramach umowy o kredyt prowadziło – jeśli do zamknięcia dochodzi przed upływem okresu ustalonego w tej umowie – do utraty owej korzyści, w tym po ponad roku od otwarcia tego rachunku, oraz po drugie, czy przepisy te stoją na przeszkodzie temu, aby długość tego okresu mogła wynosić dziesięć lat lub całkowity okres spłaty kredytu, jeśli jest on krótszy?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

33 W pierwszym pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 12 ust. 2 lit. a) i art. 12 ust. 3 dyrektywy 2014/17 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, które pozwalają kredytodawcy nałożyć na kredytobiorcę przy zawieraniu umowy o kredyt związany z nieruchomością mieszkalną, w zamian za przyznanie zindywidualizowanej korzyści, obowiązek umiejscowienia całości wynagrodzenia lub podobnych dochodów na rachunku płatniczym otwartym u kredytodawcy, niezależenie od kwoty, harmonogramu i okresu spłaty kredytu, przez maksymalny okres dziesięciu lat lub okres objęty umową o kredyt, jeżeli jest on krótszy.

34 Z art. 1 dyrektywy 2014/17, objaśnionego w motywie 15 wynika, że dyrektywa ta określa wspólne ramy dla niektórych aspektów przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących umów obejmujących kredyt konsumencki zabezpieczony hipoteką lub w inny sposób, a związanych z nieruchomościami mieszkalnymi, by zapewnić konsumentom wysoki poziom ochrony.

35 W tym względzie art. 12 ust. 1 tej dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie dopuszczają praktyki sprzedaży łączonej, lecz zakazują sprzedaży wiązanej.

36 Pojęcie „sprzedaży łączonej” jest zdefiniowane w art. 4 pkt 27 dyrektywy 2014/17 w ten sposób, że oznacza oferowanie lub sprzedaż umowy o kredyt w pakiecie wraz z innymi odrębnymi produktami lub usługami finansowymi, gdy dana umowa o kredyt jest dla konsumenta dostępna również oddzielnie, lecz niekoniecznie na tych samych warunkach, na jakich oferowana jest w połączeniu z usługami dodatkowymi.

37 Z kolei pojęcie „sprzedaży wiązanej” zdefiniowane jest w art. 4 pkt 26 dyrektywy i oznacza oferowanie lub sprzedaż umowy o kredyt w pakiecie wraz z innymi odrębnymi produktami lub usługami finansowymi, gdy dana umowa o kredyt nie jest dla konsumenta dostępna oddzielnie.

38 Wynika z tego, że różnica między tymi dwiema transakcjami, czyli sprzedażą łączoną i sprzedażą wiązaną, w rozumieniu tej dyrektywy, polega na tym, że w pierwszej transakcji konsument ma możliwość nabycia osobno umowy kredytowej i innych produktów lub usług finansowych, które są oferowane przez kredytodawcę w pakiecie, podczas gdy w drugiej transakcji konsument jest pozbawiony tej możliwości.

39 Jednakże zgodnie z art. 12 ust. 2 lit. a) rozpatrywanej dyrektywy państwa członkowskie mogą postanowić, niezależnie od zakazu sprzedaży wiązanej ustanowionego w ust. 1 tego artykułu, że kredytodawcy mogą wymagać od konsumenta, członka jego rodziny lub bliskiego krewnego otwarcia lub zachowania rachunku płatniczego lub oszczędnościowego, którego jedynym celem jest gromadzenie środków finansowych przeznaczonych na spłatę kredytu, łączenie zasobów w celu uzyskania kredytu lub zapewnienie kredytodawcy dodatkowego zabezpieczenia w przypadku zaległości w spłacie.

40 Z brzmienia art. 12 ust. 1 i 2 dyrektywy 2014/17 wynika zatem, że chociaż dyrektywa ta zakazuje co do zasady sprzedaży wiązanej, to jednak dopuszcza ona, w drodze wyjątku od tego zakazu, pewne ściśle określone sytuacje, w których państwa członkowskie mogą zezwolić na taką transakcję, a jedną z nich jest sytuacja przewidziana w ust. 2 lit. a) tego artykułu.

41 Z brzmienia art. 12 ust. 2 dyrektywy 2014/17 wynika również, że odnosi się on wyłącznie do sprzedaży wiązanej i nie dotyczy sprzedaży łączonej, która jest dozwolona na mocy art. 12 ust. 1 tej dyrektywy.

42 W niniejszym przypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że art. L. 312-1-2, I., 1. kodeksu monetarnego i finansowego stanowi, iż sprzedaż łączona lub oferowanie produktów lub usług łączonych są zakazane, chyba że produkty lub usługi objęte ofertą mogą być nabyte indywidualnie lub są ze sobą nierozerwalnie związane. W odpowiedzi na wezwanie przez Trybunał do udzielenia wyjaśnień sąd odsyłający wskazał, że przepis ten należy interpretować w ten sposób, iż zakazuje on sprzedaży wiązanej, a zezwala na sprzedaż łączoną w rozumieniu dyrektywy 2014/17.

43 Ponadto z postanowienia tego wynika, że art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym stanowi, iż kredytodawca może uzależnić ofertę kredytu od umiejscowienia przez określony w umowie o kredyt czas przez kredytobiorcę wynagrodzenia lub podobnych dochodów na rachunku płatniczym, pod warunkiem, że w zamian kredytodawca ten zapewni kredytobiorcy zindywidualizowaną korzyść. Ponadto przepis ten stanowi, że po upływie tego czasu kredytobiorca nabywa prawo do utrzymania zindywidualizowanej korzyści do końca trwania umowy o kredyt, przy czym jeżeli kredytobiorca zaniecha wypełniania warunku umiejscowienia dochodów przed upływem tego terminu, kredytodawca może, w odniesieniu do rat, które pozostają do spłacenia, pozbawić go tej korzyści.

44 W tym względzie należy zauważyć, że rząd francuski utrzymuje, iż przepis ten dotyczy sprzedaży łączonej, ponieważ, zdaniem tego rządu, kredytodawcy są zobowiązani do oferowania konsumentom zarówno umów o kredyt związanych z nieruchomościami z klauzulą umiejscowienia dochodów, jak i umów o kredyt związanych z nieruchomościami bez takiej klauzuli. Istnienie takiej klauzuli lub jej brak podlegają zatem swobodzie umów przysługującej stronom tych umów.

45 Gdyby przyjąć, że art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego rzeczywiście dotyczy sprzedaży łączonej, co podlega wyłącznej ocenie sądu krajowego, wówczas art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17 nie miałby zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ, jak stwierdzono w pkt 41 niniejszego wyroku, przepis ten odnosi się wyłącznie do sprzedaży wiązanej.

46 Sąd krajowy ma jednak wątpliwości co do zakresu stosowania art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego. W odpowiedzi na wezwanie do udzielenia wyjaśnień, o którym mowa w pkt 42 niniejszego wyroku, sąd odsyłający wskazuje, że dopiero po otrzymaniu odpowiedzi Trybunału na pytanie prejudycjalne będzie można rozstrzygnąć, czy przewidzianą w tym przepisie możliwość uzależnienia przyznania kredytu od umiejscowienia dochodów na rachunku otwartym u kredytodawcy należy interpretować w ten sposób, że dopuszcza się w nim sprzedaż wiązaną lub sprzedaż łączoną.

47 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, ocena stanu faktycznego sprawy oraz wykładnia i zastosowanie prawa krajowego należą wyłącznie do sądu krajowego. Również jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy – przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy – zarówno ocena, czy do wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia skierowanych przezeń do Trybunału pytań (wyrok z dnia 26 maja 2011 r., Stichting Natuur en Milieu i in., od C-165/09 do C-167/09, EU:C:2011:348, pkt 47 i przytoczone tam orzecznictwo).

48 W tych okolicznościach, skoro to do sądu krajowego należy dokonanie ostatecznej oceny zakresu stosowania art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego, do celów udzielenia odpowiedzi na pytanie pierwsze należy przyjąć założenie, że artykuł ten przewiduje wyjątek od zakazu sprzedaży wiązanej ustanowionego w art. L. 312-1-2 kodeksu monetarnego i finansowego, który stanowi transpozycję art. 12 ust. 1 dyrektywy 2014/17 do francuskiego porządku prawnego.

49 Gdy chodzi w pierwszej kolejności o to, czy art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, zgodnie z którymi kredytodawca może zobowiązać kredytobiorcę do umiejscowienia całości wynagrodzenia lub

podobnych dochodów na rachunku otwartym u tego kredytodawcy, bez względu na kwotę, harmonogram i okres spłaty kredytu, to zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału należy brać pod uwagę nie tylko treść tego artykułu, ale także jego kontekst oraz cele regulacji, której część ten przepis stanowi (zob. podobnie wyrok z dnia 26 maja 2016 r., Envirotec Denmark, C-550/14, EU:C:2016:354, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).

50 W odniesieniu, po pierwsze, do treści art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17, należy podkreślić, że przepis ten przewiduje możliwość żądania przez kredytodawców otwarcia przez konsumenta rachunku płatniczego lub oszczędnościowego wyłącznie w celach określonych w tym przepisie, a mianowicie w celu gromadzenia środków finansowych przeznaczonych na spłatę kredytu, łączenia zasobów w celu uzyskania kredytu lub zapewnienia dodatkowego zabezpieczenia w przypadku zaległości w spłacie.

51 Odnosząc się z kolei do celu dyrektywy 2014/17, zmierza ona, jak wynika z pkt 34 niniejszego wyroku, do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów zawierających umowy o kredyt związane z nieruchomościami. Innym celem tej dyrektywy, jak można wywnioskować z jej motywu 24, jest ochrona mobilności takich konsumentów i ich zdolności do dokonywania świadomych wyborów.

52 Wreszcie, jeśli chodzi o kontekst art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17, należy wskazać, jak wynika z pkt 40 niniejszego wyroku, że chociaż art. 12 ust. 1 tej dyrektywy zakazuje co do zasady sprzedaży wiązanej, ponieważ może ona podważać cele wymienione w poprzednim punkcie, to jednak ust. 2 tego artykułu przewiduje sytuacje, w których państwa członkowskie mogą zezwolić na taką sprzedaż, a jedną z nich stanowi sytuacja określona w lit. a) tego ustępu.

53 Ponieważ art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17 stanowi wyjątek od ogólnej zasady ustanowionej w art. 12 ust. 1 tej dyrektywy, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału należy go interpretować w sposób ścisły [zob. analogicznie wyrok z dnia 22 stycznia 2020 r., Pensionsversicherungsanstalt (zakończenie aktywności po osiągnięciu wieku emerytalnego), C-32/19, EU:C:2020:25, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo].

54 Wyjątek ten daje kredytodawcom możliwość, co również wynika z motywu 25 tej dyrektywy, żądania otwarcia rachunku płatniczego lub oszczędnościowego, w szczególności w celu gromadzenia środków finansowych na takim rachunku, wchodzącym w skład oferty lub sprzedaży umowy kredytowej, do celów spłaty kredytu lub, w dążeniu do jego uzyskania, w celu zgromadzenia zasobów, jako warunku wstępnego uzyskania kredytu. Wynika z tego, że nałożenie na kredytobiorcę obowiązku umiejscowienia dochodów w takim celu jest co do zasady zgodne z tym przepisem.

55 Jednakże w niniejszej sprawie z brzmienia pierwszego pytania wynika, że sąd odsyłający uważa, iż art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego upoważnia kredytodawcę do uzależnienia udzielenia kredytu od umiejscowienia całości wynagrodzenia lub podobnych dochodów kredytobiorcy na danym rachunku płatniczym, niezależnie od kwoty, harmonogramu i okresu spłaty kredytu.

56 W świetle powyższych rozważań przyznanie kredytodawcy takiej możliwości jest nieproporcjonalne, ponieważ rozpatrywane przepisy krajowe nie przewidują uwzględnienia cech danego kredytu dotyczących jego kwoty, harmonogramu i okresu spłaty. Umiejscowienie dochodów, którego kredytodawca ma prawo żądać od kredytobiorcy, może więc wykraczać, przynajmniej w niektórych przypadkach, poza to, co jest niezbędne do spłaty kredytu, uzyskania kredytu lub zapewnienia kredytodawcy dodatkowego zabezpieczenia w przypadku zaległości w spłacie. Tymczasem, biorąc pod uwagę elementy wskazane w pkt 51–54 niniejszego wyroku, możliwość zezwolenia kredytodawcy na sprzedaż wiązaną przysługuje państwom członkowskim jedynie w celu osiągnięcia przynajmniej jednego z trzech celów wymienionych w art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17.

57 Każda inna wykładnia tego ostatniego przepisu szkodziłaby, po pierwsze, osiągnięciu celu tej dyrektywy, którym jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, ponieważ w pewnych okolicznościach zawarcie umowy kredytu zawierającej klauzulę umiejscowienia całości dochodów

kredytobiorcy, niezależnie od cech kredytu dotyczących kwoty, harmonogramu i okresu spłaty, może nie leżeć w najlepszym interesie konsumenta. Po drugie, taka interpretacja byłaby sprzeczna z celem mobilności bankowej konsumentów, do którego również zmierza ta dyrektywa, w szczególności w przypadkach, gdy konsument pragnie zawrzeć kilka umów kredytowych z różnymi kredytodawcami.

58 Należy zatem uznać, że art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, które pozwalają kredytodawcy uzależnić udzielenie kredytu od umiejscowienia całości wynagrodzenia lub podobnych dochodów kredytobiorcy na rachunku płatniczym otwartym u tego kredytodawcy, niezależnie od kwoty, harmonogramu i okresu spłaty kredytu.

59 Należy ponadto przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, w myśl zasady wykładni zgodnej prawa wewnętrznego, sąd krajowy jest zobowiązany do dokonywania wykładni prawa krajowego w możliwie największym zakresie zgodnej z prawem Unii, a w związku z tym do zapewnienia, w ramach swojej właściwości, pełnej skuteczności prawa Unii przy rozpoznawaniu zawisłych przed nim sporów. Zasada ta zobowiązuje sąd krajowy do uwzględnienia całego prawa krajowego w celu dokonania oceny, na ile to prawo można zastosować w taki sposób, aby nie prowadziło ono do rezultatu sprzecznego z prawem Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 19 grudnia 2013 r., Koushkaki, C-84/12, EU:C:2013:862, pkt 75, 76; z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 55).

60 W niniejszej sprawie sąd odsyłający powinien zatem zbadać, czy możliwe jest dokonanie wykładni art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego zgodnej z art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17. Byłoby tak w szczególności, jak wynika z pkt 54 niniejszego wyroku, gdyby ten przepis prawa krajowego mógł być interpretowany w ten sposób, że zezwala on kredytodawcy na uzależnienie przyznania kredytu od umiejscowienia tylko takiej części wynagrodzenia lub podobnych dochodów kredytobiorcy, jaka jest niezbędna do celów spłaty kredytu, uzyskania kredytu lub zapewnienia kredytodawcy dodatkowego zabezpieczenia w przypadku zaległości w spłacie w rozumieniu tego przepisu dyrektywy 2014/17.

61 W drugiej kolejności, gdy chodzi o to, czy art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych stanowiących, że wymagany przez kredytodawcę okres obowiązkowego umiejscowienia wynagrodzenia lub podobnych dochodów może wynosić do dziesięciu lat lub okres objęty umową o kredyt, jeżeli jest on krótszy, należy stwierdzić, że rozpatrywana dyrektywa nie przewiduje żadnego ograniczenia okresu, przez który kredytodawcy mogą wymagać od konsumentów posiadania rachunku płatniczego lub oszczędnościowego otwartego zgodnie z przepisami transponującymi ten przepis do krajowego porządku prawnego. Maksymalny okres, przez który kredytodawca jest upoważniony do żądania od kredytobiorcy umiejscowienia wynagrodzenia, może być zatem równy okresowi objętemu daną umową o kredyt, pod warunkiem że, jak wynika z pkt 56–58 niniejszego wyroku, warunek umiejscowienia dochodów będzie ograniczony do tego, co jest niezbędne do osiągnięcia celów wymienionych w tym przepisie, czyli do zapewnienia kredytodawcy określonych zabezpieczeń związanych z uzyskaniem lub spłatą kredytu.

62 W związku z tym, uwzględniając w szczególności cel dyrektywy 2014/17, którym jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, oraz jej art. 2 ust. 1, zgodnie z którym dyrektywa ta nie uniemożliwia państwom członkowskim utrzymania lub wprowadzenia bardziej rygorystycznych przepisów mających chronić konsumentów, należy uznać, że ograniczenie okresu, przez który kredytodawca może wymagać od kredytobiorcy umiejscowienia wynagrodzenia lub podobnych dochodów, nie jest niezgodne z art. 12 ust. 2 lit. a) tej dyrektywy.

63 Ponadto, zważywszy, że korzyść indywidualna, którą zgodnie z art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego należy zaoferować kredytobiorcy, stanowi świadczenie wzajemne za otwarcie u kredytodawcy rachunku, na którym są umiejscowione dochody, sytuacja taka podlega zakresowi art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17 i w związku z tym nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie pierwsze w świetle art. 12 ust. 3 tej dyrektywy.

64 W świetle powyższego odpowiedź na pytanie pierwsze powinna brzmieć następująco: art. 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2014/17 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, które pozwalają kredytodawcy nałożyć na kredytobiorcę przy zawieraniu umowy o kredyt związany z nieruchomością mieszkalną, w zamian za przyznanie zindywidualizowanej korzyści, obowiązek umiejscowienia całości wynagrodzenia lub podobnych dochodów na rachunku płatniczym otwartym u kredytodawcy, niezależenie od kwoty, harmonogramu i okresu spłaty kredytu. Natomiast przepis ten należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, zgodnie z którymi okres wymaganego umiejscowienia dochodów, jeżeli nie dotyczy ono całości wynagrodzenia kredytobiorcy, może wynosić dziesięć lat lub cały okres obowiązywania umowy o kredyt, jeżeli jest on krótszy.

W przedmiocie pytania drugiego

65 W świetle brzmienia drugiego pytania prejudycjalnego i materiałów zawartych w aktach, którymi dysponuje Trybunał, należy uznać, że poprzez to pytanie sąd odsyłający zwraca się w istocie o ustalenie, czy pojęcie „opłat” w rozumieniu art. 45 ust. 2 dyrektywy 2007/64, art. 55 ust. 2 dyrektywy 2015/2366 i art. 12 ust. 3 dyrektywy 2014/92 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje ono utratę zindywidualizowanej korzyści zaoferowanej kredytobiorcy przez kredytodawcę w zamian za otwarcie u niego rachunku bankowego w celu umiejscowienia dochodów przy zawieraniu umowy o kredyt, spowodowaną zamknięciem tego rachunku, a jeśli tak, to czy przepisy te stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym utrata tej korzyści może nastąpić później niż rok po otwarciu tego rachunku.

66 Odnosząc się w pierwszej kolejności do dyrektyw 2007/64 i 2015/2366, które dotyczą usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, w motywie 29 pierwszej z nich oraz w motywie 62 drugiej stwierdza się, że w celu ułatwienia mobilności klientów należy stworzyć konsumentom możliwość wypowiedzenia w określonych warunkach umowy ramowej bez ponoszenia opłat. W tym kontekście art. 45 ust. 1 dyrektywy 2007/64 stanowi, że użytkownik usług płatniczych może wypowiedzieć umowę ramową w dowolnym momencie, chyba że strony uzgodniły okres wypowiedzenia, a ust. 2 stanowi, że wypowiedzenie takiej umowy ramowej zawartej na okres dłuższy niż dwanaście miesięcy lub na czas nieokreślony, po upływie dwunastu miesięcy nie wiąże się z żadnymi opłatami. Przepisy art. 55 ust. 1 i 2 dyrektywy 2015/2366 stanowią zasadniczo powtórzenie przepisów art. 45 ust. 1 i 2 dyrektywy 2007/64, z tą tylko różnicą, że do wypowiedzenia umowy ramowej bez opłat wymagane jest, by umowa obowiązywała od co najmniej sześciu miesięcy.

67 Odnosząc się w drugiej kolejności do dyrektywy 2014/92, z jej art. 2 pkt 15 wynika, że „opłaty” w rozumieniu tej dyrektywy oznaczają wszelkie ewentualne opłaty i kary należne dostawcy usług płatniczych od konsumenta za świadczenie usług powiązanych z rachunkiem płatniczym lub w związku z nimi.

68 Ponadto art. 12 ust. 3 tej dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie powinny zapewnić, żeby ewentualne opłaty pobierane od konsumenta przez przekazującego dostawcę usług płatniczych za zamknięcie prowadzonego przez niego rachunku płatniczego były ustalane w szczególności zgodnie z art. 45 ust. 2 dyrektywy 2007/64, zastąpionym przez art. 55 ust. 2 dyrektywy 2015/2366.

69 W niniejszej sprawie, jak zauważył zasadniczo rzecznik generalny w pkt 84 i 85 swojej opinii, bezsporne jest, że utrata zindywidualizowanej korzyści, o której mowa w art. L. 313-25-1 kodeksu konsumenckiego, wynika z warunku umownego uzgodnionego między stronami umowy o kredyt, uzależniającego nabycie tej korzyści od umiejscowienia przez kredytobiorcę u kredytodawcy wynagrodzenia lub podobnych dochodów przez dany okres, również określony w tej umowie, a zatem rozpatrywana utrata wynika nie z zamknięcia rachunku płatniczego, który został otwarty w celu umiejscowienia przez kredytobiorcę dochodów u kredytodawcy, lecz z tego, że to umiejscowienie dochodów ustało. Widoczne jest więc, z zastrzeżeniem weryfikacji przez sąd odsyłający, że nawet po ustaniu umiejscowienia dochodów rachunek taki może pozostać otwarty.

70 Należy zatem stwierdzić, że nie można uznać, by utrata takiego świadczenia stanowiła opłatę pobieraną przez dostawcę usług płatniczych z tytułu wypowiedzenia umowy ramowej lub zamknięcia rachunku płatniczego w rozumieniu dyrektyw 2007/64, 2015/2366 i 2014/92. W związku z tym zasady pobierania takich opłat, określone w tych dyrektywach, nie mają zastosowania do utraty tego rodzaju świadczenia.

71 W związku z powyższym odpowiedź na pytanie drugie powinna brzmieć następująco: pojęcie „opłat” w rozumieniu art. 45 ust. 2 dyrektywy 2007/64, art. 55 ust. 2 dyrektywy 2015/2366 i art. 12 ust. 3 dyrektywy 2014/92 należy interpretować w ten sposób, że nie obejmuje ono utraty zindywidualizowanej korzyści zaoferowanej kredytobiorcy przez kredytodawcę w zamian za otwarcie u niego rachunku bankowego w celu umiejscowienia dochodów przy zawieraniu umowy o kredyt, spowodowanej zamknięciem tego rachunku.

W przedmiocie kosztów

72 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 12 ust. 2 lit. a) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniającej dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, które pozwalają kredytodawcy nałożyć na kredytobiorcę przy zawieraniu umowy o kredyt związany z nieruchomością mieszkalną, w zamian za przyznanie zindywidualizowanej korzyści, obowiązek umiejscowienia całości wynagrodzenia lub podobnych dochodów na rachunku płatniczym otwartym u kredytodawcy, niezależnie od kwoty, harmonogramu i okresu spłaty kredytu. Natomiast przepis ten należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, zgodnie z którymi okres wymaganego umiejscowienia dochodów, jeżeli nie dotyczy ono całości wynagrodzenia kredytobiorcy, może wynosić dziesięć lat lub cały okres obowiązywania umowy o kredyt, jeżeli jest on krótszy.**

2) **Pojęcie „opłat” w rozumieniu art. 45 ust. 2 dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE, art. 55 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylającej dyrektywę 2007/64/WE oraz art. 12**

ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego należy interpretować w ten sposób, że nie obejmuje ono utraty zindywidualizowanej korzyści zaoferowanej kredytobiorcy przez kredytodawcę w zamian za otwarcie u niego rachunku bankowego w celu umiejscowienia dochodów przy zawieraniu umowy o kredyt, spowodowanej zamknięciem tego rachunku.

Podpisy